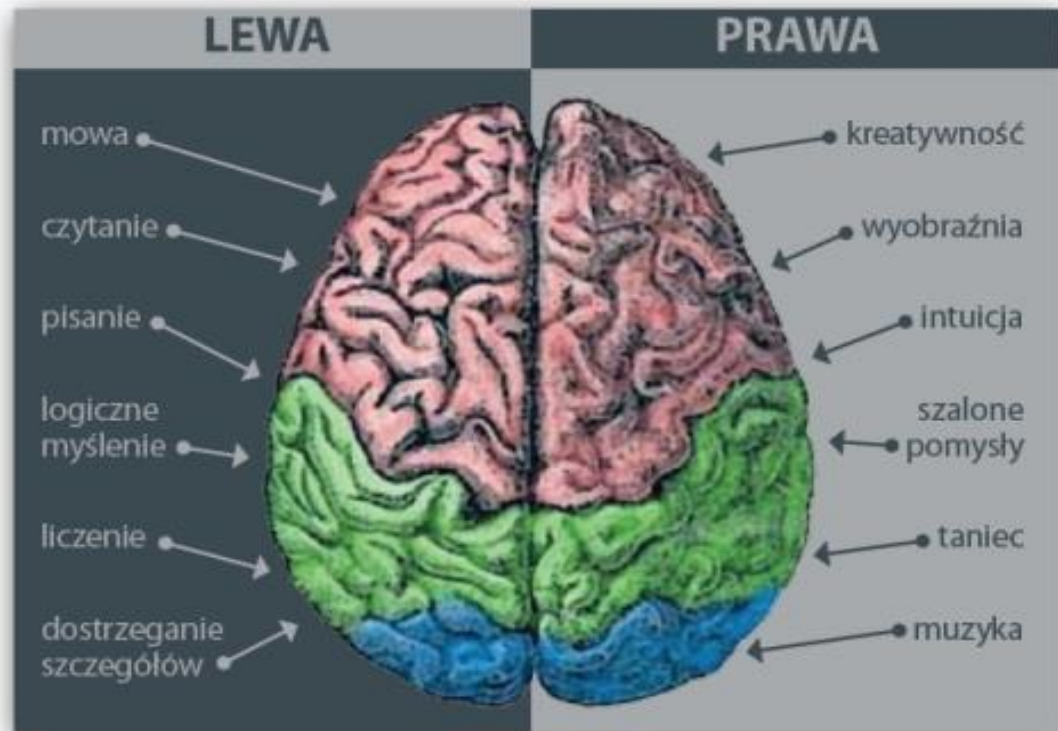

Mowa dziecka

CO KAŻDY RODZIC WIEDZIEĆ POWINIEN

Mowa

- ▶ **MOWA** – zdolność ludzi do posługiwania się językiem, przejawia się w mówieniu, rozumieniu i manifestuje się poprzez teksty.
- ▶ **JĘZYK** – jest to system znaków i reguł ich łączenia w celu budowania jednostek wyższego rzędu służący danej społeczności w komunikacji, jest zjawiskiem społecznym.
- ▶ **MÓWIENIE** – konkretna, indywidualna realizacja języka, proces wielowarstwowy, którego ostatnim etapem jest wytworzenie substancji fonicznej (potoku dźwięków), ale mówienie to nie tylko wymawianie, zaczyna się w korze mózgowej jest procesem złożonym i procesem indywidualnym. Wymaga dobrego funkcjonowania centralnego układu nerwowego, odpowiedniego poziomu rozwoju intelektualnego, niezaburzonej percepcji słuchowej oraz sprawnego aparatu artykulacyjnego.

NORMATYWNY CZYLI PRAWIDŁOWY ROZWÓJ MOWY JEST UZALEŻNIONY OD:

- PRAWIDŁOWO ROZWINIĘTEGO I FUNKCJONUJĄCEGO OUN,
- PRAWIDŁOWO UKSZTAŁTOWANEGO OBWODOWEGO NARZĄDU MOWY,
- PRAWIDŁOWO FUNKCJONUJĄCYCH MECHANIZMÓW ODDYCHANIA,
- PRAWIDŁOWO FUNKCJONUJĄCEGO NARZĄDU SŁUCHU,
- PRAWIDŁOWEGO ROZWOJU PSYCHORUCHOWEGO
- PRAWIDŁOWYCH WARUNKÓW ŚRODOWISKOWYCH I WYCHOWAWCZYCH.

Ja czyli indywidualność

Czym skorupka za
młodu nasiąknie...

WYGASANIE ODRUCHÓW
BEZWARUNKOWYCH I
PRZECHODZENIE NA
WYŻSZY POZIOM ROZWOJU

ZMIANA KONSYSTENCJI
ŻYWIENIA – POKARMY
PŁYNNNE NA STAŁE

ROZBUDZANIE
AKTYWNOŚCI
MOTORYCZNEJ

ROZBUDZANIE
AKTYWNOŚCI
POZNAWCZEJ

Rosną!!!

OCHRONA
A NIE
„KLOSZ”

Kąpiel słowna

„KĄPIEL SŁOWNA” W CODZIENNYCH SYTUACJACH,

ODGRYWANIE „**PODWÓJNEJ ROLI**” WE WSPÓLNYCH ZABAWACH

WYODRĘBNIANIE „**WYRAZÓW KLUCZOWYCH**” POCZĄTKOWO

ŁATWYCH FONETYCZNIE I CZĘSTO POWTARZANYCH PRZEZ RODZICÓW

CZĘSTE POWTARZANIE WYRAZÓW „**WAŻNYCH**” DLA DZIECKA

ZABAWY W „**ECHO**” ZACHĘCANIE, A NIE WYMUSZANIE!!!

STWARZANIE SYTUACJI „**DIALOGU**” TAK ABY UMOŻLIWIĆ DZIECKU WEJŚCIE W ROLĘ NADAWCY

Pierwszy rok życia

▶ ETAP I

- ▶ **0-0,2 mies. – wokalizacja odruchowa (refleksywna)**, dźwięki nieartykułowane
- ▶ Pierwszy krzyk dziecka to dowód na to, że aparat głosowy dziecka jest gotowy do pracy. Krzyk ma dwie funkcje:
- ▶ - **f. fizjologiczna** – jest odruchem oczyszczającym przewód oddechowy z wód płodowych
- ▶ - **f. psychiczna** – jest reakcją na zmianę temperatury, ciśnienia i zmianę środowiska z wodnego na powietrzne.
- ▶ Ta reakcja na zmiany jest jednocześnie objawem lęku, ponieważ te zmiany powodują, że dziecko się boi.
- ▶ Krzyk, krzyko-płacz jest **odruchem bezwarunkowym**, dziecko nad tym nie panuje, aktywizuje się przy nieprzyjemnych zmianach, czyli przy bólu przy głodzie, wilgoci, zimnie. Skoro to jest odruch bezwarunkowy wobec tego dziecko nie jest świadomym nadawcą tych dźwięków. Płacz jest **symptodem** tych przykrych doznań, a nie **sygnałem**. Znak typu symptom nie ma świadomego nadawcy, ale jest odbiorca.
- ▶ W dźwiękach płaczu, krzyku wyraźnie przeważa **fonacja** nad pseudoartykulacją. Wydychane powietrze nie jest modyfikowane jeszcze przez aparat artykulacyjny. Dźwięki te mają charakter otwarty i w tym sensie są podobne do samogłosek. Pod koniec tego etapu pojawiają się początki pewnej synchronizacji fonacji i artykulacji ponad krtaniowej.
- ▶ W obrębie aparatu artykulacyjnego dzieje się **ssanie, połykanie, płacz** co dostarcza dziecku doświadczenia w zakresie kontrolowania przepływu powietrza przez usta, nos i te czynności są nieświadomym procesem doskonalenia niektórych narządów artykulacyjnych. Pod koniec tego okresu krzyko-płacz zaczyna się różnicować. Dziecko trochę inaczej zaczyna płakać po przebudzeniu, a inaczej, gdy jest głodne czy podczas kąpieli, gdy tego nie lubi. Różnicuje się ta minimalna artykulacja, następuje modyfikacja dźwięku. W dalszym ciągu dźwięki mają charakter otwarty, są samogłosko podobnymi dźwiękami.

Pierwszy rok życia

▶ ETAP II

- ▶ **0,2-0,5 mies. głużenie i śmiech – zwanie welarne**, często połączone z elementem samogłoskowym.
- ▶ **Głużenie** jest odruchem bezwarunkowym, samorzutnym, nieuświadomionym, bez wpływu otoczenia, wydawanie dźwięków w stanach dobrego samopoczucia. Towarzyszy mu ogólne pobudzenie ruchowe. Dźwięki są niewyraźne, ale pojawiają się tam zwanie welarne (tylne) i bardzo często pojawiają się dźwięki zwarte czyli spółgłosko podobne tylne [k, g, n] – podobne do tych dźwięków. W dalszym ciągu są dźwięki samogłosko podobne czyli otwarte, pojawia się takie niestabilne, ale podobne dźwięki do u i ę. **Głużą wszystkie dzieci, także głuche** od urodzenia, ale u tych dzieci ten okres się wydłuża i nie ma przejścia do gaworzenia. W tym okresie pojawia się śmiech głośny, co jest wynikiem pewnej interakcji z dorosłymi. Zdaniem m. in. Łobacz pierwszy śmiech to taka kombinacja dźwięków z płaczu i z głużenia. Śmiech jest bardzo ważny jeśli chodzi o rozwój wokalny dziecka, bo w śmiechu dziecko uczy się koordynacji ruchów języka z wibracją strun głosowych. Ten repertuar dźwięków w jakim dziecko głuży jest niewielki i to niewielkie zróżnicowanie dźwięków wynika z możliwości toru głosowego, jest mały rezonator głosowy, język jest stosunkowo duży, mało ruchliwy. Dźwięki otwarte są nieokreślone, bezbarwne, nie ma ścisłego oddzielania jamy ustnej od jamy nosowej wobec tego często dźwięki są zabarwione elementem nosowym.

Pierwszy rok życia

▶ ETAP III

- ▶ **0,5-0,7 mies. zabawa głosem** – powtarzanie dźwięków określonego typu.
- ▶ Dźwięki zaczynają być coraz bardziej zróżnicowane choćby dlatego, że wzrastają możliwości artykulacyjne aparatu artykulacyjnego. Samogłoski zaczynają mieć pełny rezonans, dziecko artykułując różne dźwięki próbuje zmieniać ich wysokość. Zaczyna się pojawiać takie zachowanie głosowe, które można nazwać przerwaną fonacją z jedną artykulacją, czyli ten sam dźwięk jest kilkakrotnie artykułowany po przerwie, po zaczerpnięciu powietrza, kiedy artykulatory są utrzymane w tej samej pozycji. Jest to element utrwalającej się artykulacji. Pojawiają się dźwięki wibracyjne przednie i tylne, np. języczkowe, wargowe (bw, mw) nazywane dźwiękami „malinowymi”.

Pierwszy rok życia

▶ ETAP IV

▶ 0,7-0,10 mies. gaworzenie jednorodne – ciągi jednorodnych sylab

- ▶ Gaworzenie jest odruchem warunkowym, są to dźwięki świadomie wydawane przez dziecko. W gaworzeniu jednorodnym dziecko wydaje przypadkowy dźwięk i zauważa go słuchowo i próbuje powtórzyć. Jest to powtarzanie dźwięków po sobie, powtarzanie zasłyszanych dźwięków u siebie. Efektem dźwiękowym jest seria jednorodnych sylab (mamama, babababa), zwana również gaworzeniem powtarzalnym, ma funkcję treningu artykulatorów, treningu koordynacji słuchowo-ruchowej.

▶ 0,10-0,12 mies. gaworzenie zmienne – ciągi zmiennych sylab i wzory intonacji

- ▶ Sylaby zmieniają się w ciągi sylab (ma-bia-bia). Mogą wystąpić zmiany intonacyjne. Dziecko powtarza dźwięki usłyszane z otoczenia. Wokół zjawiska gaworzenia narosło wiele kontrowersji, ponieważ jedni twierdzili, że w okresie gaworzenia zmiennego dziecko produkuje bardzo dużo dźwięków i mogą pojawić się tu dźwięki, których dziecko nie słyszy w swoim otoczeniu, **a także**, że gaworzenie jest barwne, różnorodne i u dzieci będących pod wpływem różnych języków jest takie samo, to znaczy, że dźwięki zasłyszane z otoczenia nie mają wpływu na gaworzenie, a gaworzenie nie ma związku z językiem ojczystym. **Potem** następuje wyciszenie, dziecko prawie przestaje gaworzyć i dziecko zaczyna wypowiadać wyrazy w swoim ojczystym języku. Taką tezę forsował Roman Jakobson. Badania dowiodły jednak, że tak nie jest. Gaworzenie **pozostaje** pod wpływem **otoczenia**, **język ojczysty** ma wpływ na to jakimi dźwiękami dzieci gaworzą, gaworzenie **nie jest wielobarwne**, podstawą gaworzenia jest ok. **12 elementów fonetycznych**, rzadko pojawiają się dźwięki trudne artykulacyjnie np. dźwięki szczelinowe, **nie zauważono** tego **wyciszenia** przed fazą językową, zaprzeczono też tezę że gaworzenie nie pozostaje pod wpływem dźwięków z języka otoczenia. **Podobieństwa w gaworzeniu w różnych językach są, ale język jest istotny.** Pod koniec okresu gaworzenia pojawiają się pierwsze wyrazy (prototypy wyrazowe – wg Łobacz krótkie ciągi głosek o konsekwentnej funkcji znakowej).

Pierwszy rok życia

▶ ETAP V

- ▶ Bez stałych ram czasowych, nakłada się na etap IV 0,9/0,12-1,6, przechodzenie od zachowań prewerbalnych do zachowań werbalnych: - pomruki komunikacyjne, - prototypy wyrazowe
- ▶ Dziecko **jeszcze gaworzy**, ale zaczynają się pojawiać **pierwsze wyrazy**. W gaworzeniu nie ma funkcji komunikacyjnej, natomiast **istotą wyrazów jest znaczenie, sens**. To różni gaworzenie od wyrazów. W pewnym okresie zaczynają się pojawiać pewne sekwencje dźwiękowe, stałe, które zaczynają się odnosić **stale do pewnego zjawiska, sytuacji, obiektu** czyli ma to właśnie znaczenie. Dziecko przechodzi od gaworzenia do wyrazów stopniowo, jest to rozłożone w czasie. Pierwszych 50 prototypów wyrazowych jest budowane z dźwięków które były najczęstsze w gaworzeniu danego dziecka. To co różni dźwięki wydawane jako gaworzenie od dźwięków wydawanych jako wyrazy to **intencja**, wyrazy coś komunikują- gaworzenie nie ma funkcji komunikacyjnej. Żeby mogły się pojawić prototypy wyrazowe dziecko musi zrozumieć następującą prawidłowość, że **o danym zjawisku trzeba zawsze mówić tak samo**. Jest to istota wyrazu, dziecko musi dojrzeć do takiej myśli. Dziecko dochodzi do takiej umiejętności wtedy, gdy zauważa **skuteczność** niektórych **swoich zachowań głosowych**, dlatego w danej sytuacji zaczyna używać takich samych zachowań głosowych. Pierwsze wyrazy charakteryzuje stała forma ze stałą treścią. Jest jeszcze zjawisko pośrednie między gaworzeniem, a pierwszymi wyrazami, są to **pomruki komunikacyjne** - gdy dziecko chce coś zakomunikować, to wyraża to ruchem, i może pojawić się tu dźwięk.

Etapy nabywania fonemów przez dzieci

1-2 r.ż.

Samogłoski a, o, i, e, (u)

Samogłoski niesylabiczne u, i,

Zwarte (o różnym miejscu artykulacji) p, p', m, m', b, (b'), t, t', (k), (k'), d, d' , ń

Szczelinowe (f)

Etapy nabywania fonemów przez dzieci

▶ 2 lata

- ▶ Samogłoski u, y
- ▶ Szczelinowe ś
- ▶ Zwarta nosowa (n)

Etapy nabywania fonemów przez dzieci

▶ 3 lata

- ▶ Samogłoski (a), (e)
- ▶ Zwarte b', k, k' (g), (g')
- ▶ Szczelinowe f, f', w, (w'), ś, (ź), (s), (z), (ch)
- ▶ Zwarto- szczelinowe (ć), (dź)
- ▶ Nosowe n,
- ▶ Płynne (l)

Etapy nabywania fonemów przez dzieci

▶ 4 lata

- ▶ Samogłoski a, ę
- ▶ Zwarte g, g'
- ▶ Szczelinowe w', ź, s, z, (sz), (ż), ch
- ▶ Zwarto- szczelinowe ć, dź, (c), (dz), (cz), (dź)
- ▶ Płynne l, l'
- ▶ Wibrant (r)

Etapy nabywania fonemów przez dzieci

▶ 5 lat

- ▶ Szczelinowe sz, ż
- ▶ Zwarto- szczelinowe c, dz, (cz), (dź)
- ▶ Wibrant (r)

Etapy nabywania fonemów przez dzieci

▶ 6latek

- ▶ Zwarto- szczelinowe cz, dż
- ▶ Wibrant r

Ilościowy aspekt rozwoju słownictwa.

- ▶ • do 1,6 m.ż.- około 50 prototypów wyrazowych
- ▶ • dziecko 2 letnie- co najmniej 200- 300 wyrazów, ale i więcej (500)
- ▶ • 3 lata- 1000- 1500 wyrazów
- ▶ • 6 lat- 4500- 5000 wyrazów
- ▶ • Uczeń szkoły podstawowej (na koniec szkoły podstawowej)- 10000 wyrazów
- ▶ **Tempo przyswajania wyrazów**
- ▶ • Do końca 2 r.ż.- dziecko przyswaja do ok 6 słów tygodniowo
- ▶ • Między skończone 3 lata a 6 skończonych- 8-10 słów dziennie może przyswoić
- ▶ • Dzieci w tym wieku zapamiętują słowo po jednokrotnym jego usłyszeniu